

PEETER LUKSEP:

Neutraliteten som spöke i svensk europadebatt

Förra gången EG-debatten var aktuell i Sverige var i början på 70-talet. Då slutade den med att Olof Palme och socialdemokraterna sopade hela frågan om medlemskap under mattan, med neutraliteten som argument, för att rädda det socialdemokratiska partiet i Sverige från den spricka i europafrågan som var så förödande för broderpartierna i Danmark, Norge och Storbritannien.

Dagens EG är inte samma som 1970. Då var organisationen mera homogen och alla medlemmar var med i NATO.

Nationsgränser är mer onaturliga för unga människor än för den generation som upplevt andra världskriget. Europa är en självklar personlig frihet. I det perspektivet reduceras neutralitetspåståendet till en falsk förvändning att bevara den tid som flytt.

Peeter Luksep är civilekonom och var tidigare ordförande i förbundet Unga Europeer.

Ner som en pannkaka, upp som en sol. Den svenska europadebatten startade igen nästan lika plötsligt som den slutade.

Dagens svenska europadebatt sker i ett annat klimat än det som rådde åren kring 1970. Myten om den svenska självtillräckligheten har fått sig hårda törnar under europadebattens halvtannat decennium långa törnrosasömn. Insikten om den ekonomiska och praktiska nödvändigheten av EG har otvivelaktigt ökat.

Svepskäl 1971 — fotnot i dag

Frågan om neutralitetspolitikens inverkan på möjligheterna att bli medlem i EG dyker dock upp som en påminnande fotnot om den förra debatten; den debatt som slutade med att Olof Palme och socialdemokraterna sopade hela frågan om medlemskap under mattan, med neutraliteten som argument, för att rädda det socialdemokratiska partiet i Sverige från den spricka i europafrågan som var så förödande för socialdemokraterna i Danmark, Norge och Storbritannien.

Men även om neutraliteten var ett svepskäl 1971 — regeringen brydde sig inte ens om att sondera terrängen med omvärlden i den frågan — så har möjligheterna att skylla på utrikespolitiken blivit ännu mindre sedan dess. Utvecklingen inom EG liksom utvidgningarna av EG har också för de klenrogn minskat möjligheterna att se samarbetet som en NATO-kuliss.

Men neutralitetspolitikens roll i EG-debatten ligger mindre på det sakliga och mer på det känslomässiga planet. Därför måste den som eftersträvar svenskt EG-medlemskap bemöda sig med att diskute-

ra medlemskapets innebörd och neutralitetspolitikens gränser.

Sverige utformar sin neutralitetspolitik själv

Sverige har själv valt alliansfrihet i fred, syftande till neutralitet i krig. Inga internationella avtal binder oss. I första hand är det vi själva som formulerar vad vår neutralitetspolitik innebär.

Den politiken har inte varit ett hinder mot nära utrikespolitiskt samarbete med de övriga nordiska länderna, varav Danmark och Norge är NATO-medlemmar.

Den har inte heller varit ett hinder mot medlemskap i Europarådet, som ju är en klubb av demokratier och som grundar sig på en gemensam västlig demokratisyn. Neutralitetspolitiken har ännu mindre utgjort något hinder för nära integration av den svenska ekonomin med övriga västvärlden. Sverige deltar också i rymdsamarbete och atomforskning med Västeuropa.

EG är ingen militär allians. Det långtgående utrikespolitiska samarbete, som några befarade i början av 1970-talet skulle bli följden av vissa planer som då fanns inom EG, visade sig inte bli av.

Sveriges möjligheter att vara framgångsrikt i sin neutralitetspolitik är givetvis beroende av i vilken utsträckning omvärlden tror på oss. Men vem i vår omvärld skulle uppfatta Sverige som militärt mer "västligt" genom ett EG-medlemskap? Den uppfattningen torde nästan helt och hållet finnas enbart inom Sverige. Faktiskt är det så, att om Sverige själv inte ser något problem att förena EG-medlemskap och neutralitetspolitik, så minskar risken att någon i omvärlden skulle se det som ett problem.

På motsvarande sätt gäller att ju fler i Sverige som påstår att neutraliteten är ett hinder för medlemskap, desto större risk löper vi att någon utanför Sverige utnyttjar sådana svenska påståenden för politiska påtryckningar på Sverige.

Utvidgningarna har förändrat EGs karaktär

EG kring 1970 var mycket mer homogent. Alla var medlemmar i NATO, alla stod varandra nära utrikespolitiskt. Dagens EG är annorlunda. Asikterna går mera isär inom EG än mellan nordiska länder inom och utom NATO. Vem tror

Utvecklingen inom EG liksom utvidgningarna av EG har också förde klenetrogna minskat möjligheterna att se samarbetet som en NATO-kuliss.

att EG kommer att hindra Grekland från att ha egna uppfattningar om Mellanöstern, Storbritannien om Sydafrika, Frankrike om Iran eller Spanien om Falklandsöarna?

Jämfört med 1970 har det neutrala Irland blivit medlem. Neutrala länder som Malta, Österrike och till och med Schweiz diskuterar EG-medlemskap.

Det finns också en nordisk utveckling som påverkar bilden av Sverige i EG. Danmark är medlem och Norge diskuterar återigen medlemskap. Finland, det enda demokratiska land i Europa som stått utanför Europarådet, diskuterar nu medlemskap i Europarådet. Norden närmar sig Europa, även om det går långsamt.

En ytterligare viktig faktor i bedöm-

ningen är det annorlunda synsätt som börjar märkas i Östeuropa. Jugoslavien har avtal med EG. Några — Östtyskland och Ungern bland andra — har i olika former sökt samarbete med EG. Sovjet har accepterat EG som förhandlingspartner i ekonomiska sammanhang. Utvecklingen har faktiskt gått dithän att Sveriges möjligheter till handelsutbyte med Östeuropa är större som EG-medlem än som utanförstående.

Norden närmar sig Europa även om det går långsamt.

En annan syn på gränser

Men den kanske allra viktigaste förändringen är den som sker inom oss själva — i Sverige och i andra länder. För unga män-

niskor idag är nationsgränser mer onaturliga än för den generation som upplevt andra världskriget. Medan det i den äldre generationen fortfarande finns människor som aldrig eller bara sällan har varit utomlands så är det närmast otänkbart bland yngre människor. 55 000 svenska ungdomar tågluffade sommaren 1986. Oräkneliga andra har rest med charter eller på andra sätt till fjäll eller stränder eller städer i Europa. Television och telekommunikationer har gjort sitt till. Språkkunskaper, matvanor, förståelse för andra synsätt har förändrats. Utlandet är inte lika ont och främmande längre. Europa är mångfald, Europa är personlig och ekonomisk utveckling, Europa är självklar personlig frihet.

I det perspektivet reduceras neutralitetspåståendet till en falsk förevändning att bevara den tid som flytt.